

**LJUDI I KORUPCIJA
EVROPA I CENTRALNA AZIJA
GLOBALNI BAROMETAR KORUPCIJE
2016.**

Transparency International je globalni pokret sa jednom vizijom: svijet u kome su vlada, poslovni sektor, civilno društvo i svakodnevni život ljudi oslobođeni korupcije. Putem svojih nacionalnih ogranaka u više od 100 zemalja svijeta i međunarodnog sekretarijata u Berlinu, vodimo borbu protiv korupcije kako bismo ovu viziju pretočili u stvarnost.

Ovaj projekat sufinansiran je sredstvima Sedmog okvirnog programa Evropske unije za istraživanje i tehnološki razvoj

Akronim projekta: ANTICORRP, Tema: FP7-SSH.2011.5.1-1, Ugovor o dodjeli sredstava br. 290529

Informacije i stavovi izneseni u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost autora i ne odražavaju kolektivno mišljenje konzorcijuma ANTICORRP, niti odražavaju zvanično mišljenje Evropske komisije. Ni Evropska komisija niti bilo koja osoba koja djeluje u ime Evropske komisije nije odgovorna za eventualnu upotrebu informacija iznesenih u ovoj publikaciji.

www.transparency.org

Autor: Coralie Pring, koordinatorica istraživanja o korupciji

Transparency International je preduzeo sve napore da provjeri tačnost informacija sadržanih u ovom izveštaju. Vjeruje se da su sve informacije bile tačne u novembru 2016. Ipak, Transparency International ne može prihvatiti odgovornost za posljedice njihovog korištenja u druge svrhe ili u drugim kontekstima.

© 2016 Transparency International. Sva prava zadržana.

UVOD

Posljednjih godina u Evropi je došlo do porasta podrške populističkim i nacionalističkim pokretima – od Španije preko Velike Britanije do Turske. Razlozi za to su višestruki i složeni, ali su u velikoj mjeri vođeni uvjerenjem da tradicionalne demokratske institucije – vlade, političke partije – ne uspijevaju ispuniti data obećanja o prosperitetu i jednakim mogućnostima, te da im se ne može vjerovati.ⁱ

U središtu ove priče je korupcija – kako neuspjeh vladajućih struktura da se adekvatno izbore s korupcijom tako i njihovo saučesništvo u korupcijskim ili klijentelističkim aferama. Postalo je nemoguće ignorisati sistemsku korupciju koja je prisutna u finansiranju politike od strane poslovnih subjekata, kao što to pokazuje sudski proces koji se trenutno vodi protiv 37 nosilaca izvršne vlasti i političara u Španiji koji su navodno skoro deset godina bili umiješani u korupcijske prakse po principu „provizija u zamjenu za ugovor“.ⁱⁱ Primjeri poput ovoga mogu kod običnih građana stvoriti utisak da su javna potrošnja i javna politika postavljene tako da idu u korist nekolicine, a nauštrb većine.

Ovaj utisak dodatno je pojačan usljed rasprostranjenosti „prećutnijih“ oblika korupcije, tj. onih kojima se često „gleda kroz prste“ i koji se odvijaju uz prećutni pristanak vlasti, kao što su sukob interesa (stvarni i percipirani), koji se manifestuje kroz prikriveno lobiranje, i slučajevi tzv. „pantoflaže“, gdje pojedinci prelaze iz javne službe u privatni sektor i koriste svoj prethodni rad u državnoj službi kako bi pogodovali kompanijama koje su nekada regulisali, a sa kojima sada posluju. Odluka bivšeg predsjednika Evropske komisije Josea Manuela Barrosoa da prihvati radno mjesto u kompaniji Goldman Sachs izazvala je veliki gnjev javnosti, a peticiju koja poziva na izricanje rigoroznih sankcija protiv takvih slučajeva potpisalo je više od sto hiljada ljudi. To pokazuje kako očekivanja o integritetu u politici i poslovanju mogu natjerati građane na konkretno djelovanje.ⁱⁱⁱ U izvještaju se analiziraju percepcije građana iz cijele Evrope i Centralne Azije o raširenosti korupcije i mjerama koje se smatraju efikasnim za njeno suzbijanje.

O ISTRAŽIVANJU

Za potrebe ovog izvještaja, koji je dio regionalne serije u okviru našeg istraživanja „Globalni barometar korupcije“ (GBK), razgovarali smo sa skoro 60.000 građana iz 42 zemlje Evrope i Centralne Azije o trenutnom stanju korupcije u javnom sektoru.^{iv} Ustanovili smo da mali broj građana smatra da je njihova vlada učinila dovoljno u borbi protiv korupcije u politici. Više od četvrtine ispitanika doživljava političare, vladine zvaničnike i rukovodioce u poslovnom sektoru kao visoko korumpirane, a skoro tri od pet građana smatra da bogati pojedinci imaju prevelik uticaj na odluke vlade.

U najvećem i najopsežnijem istraživanju ove vrste analiziramo rezultate iz cijele Evrope i Centralne Azije i poredimo stavove i iskustva u vezi s korupcijom između zemalja članica Evropske unije (EU),^v zemalja koje se u procesu pristupanja Evropskoj uniji i zemalja članica Zajednice nezavisnih država (ZND). U nekim aspektima, kao što je podmićivanje, postoje velike razlike između ova tri regiona, pri čemu je najveća stopa podmićivanja zabilježena u zemljama ZND-a. U drugim, pak, aspektima postoje iznenađujuće sličnosti, pri čemu građani u Francuskoj u jednakoj mjeri kao građani u Rusiji smatraju da njihova vlada ne čini dovoljno u borbi protiv korupcije.

Dok građani smatraju da „suprotstavljanje“ zvaničnicima koji traže mito i „otvoreno istupanje“ i prijavljivanje slučajeva korupcije predstavljaju najefikasnije načine njihove lične borbe protiv korupcije, naše istraživanje istovremeno pokazuje da i dalje postoje velike prepreke koje obeshrabruju ljude da se u većem broju javno suprotstave korupciji i bez ustezanja prijavljuju slučajeve korupcije. Odsustvo društvenog odobravanja za lica koja prijavljuju korupciju naročito je primjetno u zemljama ZND-a, zemljama koje su u procesu pristupanja i među novim članicama EU. Mnogi građani – uključujući i građane u pojedinim starim članicama EU – takođe strahuju da zviždači trpe negativne posljedice zbog svojih otvorenih istupa u javnosti. Ove prepreke ukazuju na potrebu za snažnijom zaštitom zviždača, koja je hitno potrebna kako bi se veći broj ljudi odvažio na lični angažman u borbi protiv korupcije.

KLJUČNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

1. JEDAN OD TRI ISPITANIKA SMATRA DA JE KORUPCIJA JEDAN OD NAJVEĆIH PROBLEMA U NJEGOVOJ ZEMLJI

Građani Kosova, Španije i Moldavije u najvećem postotku smatraju da je to slučaj, pri čemu dvije trećine ispitanika korupciju ocjenjuje kao glavni problem (između 65 i 67 posto).

2. VIŠE OD POLOVINE GRAĐANA NEGATIVNO OCJENJUJE SVOJU VLADU KADA JE U PITANJU BORBA PROTIV KORUPCIJE

Građani Ukrajine, Moldavije, Bosne i Hercegovine i Španije su veoma kritični prema djelovanju svojih vlada u borbi protiv korupcije, pri čemu četiri od pet ili više ispitanika navodi da vlada loše radi svoj posao u tom pogledu (između 80 i 86 posto).

3. GRAĐANI KAO NAJKORUMPIRANIJE VIDE POLITIČARE I JAVNE ZVANIČNIKE

Od devet grupa koje smo naveli u pitanju, ispitanici u cijelom regionu kao izrazito korumpirane najčešće navode članove parlamenta i vladine zvaničnike. Skoro trećina ispitanika navodi da su većina njih ili svi oni korumpirani (31, odnosno 30 posto).

4. KORUPCIJE NIJE POŠTEĐEN NI PRIVATNI SEKTOR

Više od četvrtine građana u Evropi i Centralnoj Aziji navodi da su poslovni rukovodioci izrazito korumpirani (26 posto).

5. VELIKI BROJ ISPITANIKA MISLI DA BOGATI IMAJU NEPRIMJEREN UTICAJ NA ODLUKE VLADE

Tri od pet građana smatra da bogati imaju prevelik uticaj na javnu politiku i da su potrebna stroža pravila kojima bi se to spriječilo. Građani Španije i Portugala najčešće navode ovaj odgovor (88% i 85%).

6. PODMIĆIVANJE JE I DALJE UOBIČAJENA POJAVA, NAROČITO U ZEMLJAMA BIVŠEG SOVJETSKOG SAVEZA

Skoro trećina korisnika usluga javnih službi u zemljama ZND-a je platila mito (30 posto), a podmićivanje je najprisutnije u Tadžikistanu gdje ovaj postotak dostiže 50% korisnika usluga.

Podmićivanje je prisutno u visokom postotku i u nekim zemljama EU,^{vi} naročito u Rumuniji (29 posto korisnika usluga) i Litvaniji (24 posto).

7. „SUPROTSTAVLJANJE“ I „OTVORENO ISTUPANJE“ SE SMATRAJU NAJBOLJIM NAČINIMA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

Prijavljivanje korupcije ili odbijanje da se plati mito su najefikasnije mjere koje mogu preduzeti obični ljudi (18 i 20 posto). Prijavljivanje korupcije se smatra posebno efikasnim u EU+ (24 posto). Ipak, 27 posto građana u Evropi i Centralnoj Aziji rezignirano smatra da ljudi ne mogu uraditi ništa po tom pitanju.

8. NEKOLIKO PREPREKA ZA LICA KOJA PRIJAVLJUJU KORUPCIJU

Strah od posljedica je glavni razlog zašto se veći broj ljudi ne odvaži da prijavi korupciju (30 posto). Osim toga, manje od polovine ispitanika smatra da je prijavljivanje korupcije u njihovoj zemlji društveno prihvatljivo (38 posto).

9. ALBANIJA, BOSNA I HERCEGOVINA, KAZAHSTAN, LITVANIJA, MOLDAVIJA, RUSIJA I UKRAJINA SE SMATRAJU ZEMLJAMA KOJE IMAJU NAJOZBILJNIJE PROBLEME S KORUPCIJOM

Građani ovih zemalja daju negativne ocjene svojim zemljama po svim ključnim pitanjima u istraživanju „Globalni barometar korupcije“.

PREPORUKE

Na osnovu rezultata našeg istraživanja i iskustava u Evropi i Centralnoj Aziji, Transparency International daje sljedeće odabrane preporuke:

SMANJIVANJE POLITIČKE KORUPCIJE

- Državama i EU institucijama su potrebna transparentna pravila o lobiranju i registar javnih lobiranja, kako bi se uspostavilo bolji javni nadzor nad političkim odlukama. Potrebno je obezbijediti objavljivanje i laku dostupnost informacija o aktivnostima lobiranja.^{vii}
- Države, posebno one koje su u procesu pridruživanja i one u regionu ZND-a, moraju smanjiti uticaj izvršne vlasti na sudije i tužioce putem transparentnih i objektivnih sistema za imenovanje, premještanje i razrješenje sudija i tužilaca.

OHRABRIVANJE VEĆEG BROJA LJUDI DA PRIJAVLJUJU KORUPCIJU

- Države moraju usvojiti i implementirati sveobuhvatnu zakonsku regulativu za zaštitu zviždača na osnovu postojećih međunarodnih standarda, uključujući i one koje su razvili Transparency International i Savjet Evrope.^{viii}
- Vlade i privatni sektor moraju podržati zviždače i novinare koji izvještavaju o slučajevima korupcije i obezbijediti odgovarajuće postupanje po njihovom objelodanjivanju.^{ix}

PERCEPCIJE KORUPCIJE, POLITIČARI I BOGATI

Istraživanje „Globalni barometar korupcije“ koje je sproveo Transparency International ispituje percepcije građana o stanju korupcije i na taj način poziva vlade na odgovornost za njihovo postupanje – ili nepostupanje – u borbi protiv korupcije.

U ovom dijelu izvještaja analiziramo rezultate sljedećih pitanja koja smo postavili građanima širom Evrope i Centralne Azije:

- Koji su najveći problemi sa kojima se suočava vaša zemlja?
- Koliko su korumpirane različite uticajne grupe u vašoj zemlji?
- Koliko dobro ili loše vaša vlada djeluje u borbi protiv korupcije?
- Da li bogati pojedinci imaju prevelik uticaj na odluke vlade?

KORUPCIJA JE JEDAN OD KLJUČNIH PROBLEMA S KOJIMA SE DRŽAVE SUOČAVAJU

U istraživanju je od ispitanika zatraženo da navedu, po njihovom mišljenju, tri najveća problema s kojima se suočava njihova zemlja sa spiska koji obuhvata ključna pitanja kao što su ekonomija, nezaposlenost, kriminal, imigracija, zdravstvo, obrazovanje i korupcija. Jedan od tri građanina iz cijele Evrope i Centralne Azije smatra da su korupcija ili mito jedan od najvećih problema s kojima se suočava njihova zemlja.

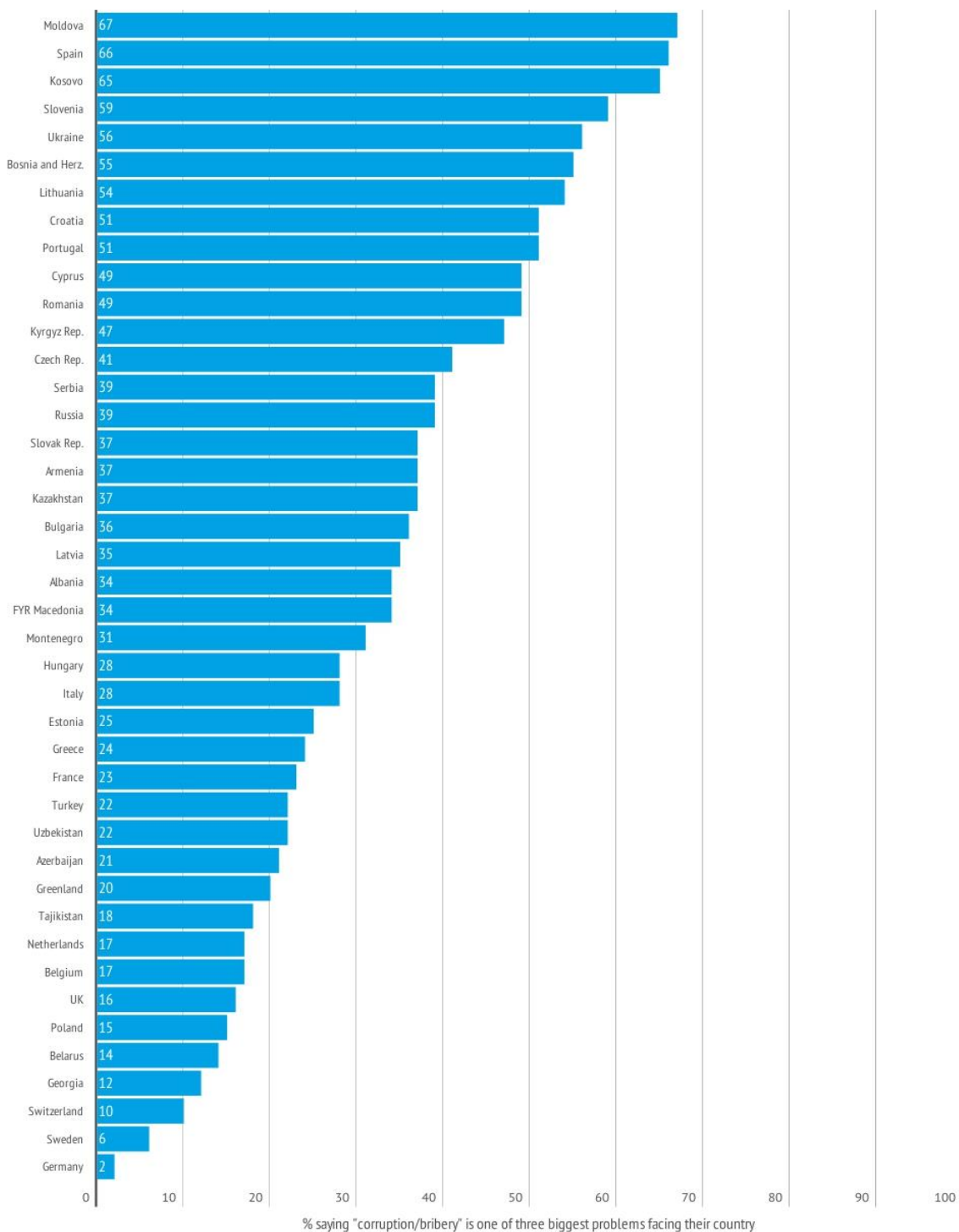
Prilično sličan postotak ispitanika u sva tri regiona navodi da je korupcija jedan od glavnih problema. U zemljama EU+ i ZND-a oko jedne trećine ispitanika navodi da je to jedan od najvećih problema (32, odnosno 34 posto), a taj udio raste i do dva u pet ispitanika u državama koje su u procesu pristupanja (40 posto).

Postoji značajna razlika u postotku građana u svakoj zemlji koji navode da je korupcija jedan od najvećih problema. To zavisi od relativne učestalosti korupcije koju doživljavaju građani, kao i od njenog prisustva u javnom diskursu u vrijeme istraživanja.

Građani Kosova, Španije i Moldavije su naročito skloni smatrati da je korupcija jedan od najvećih problema s kojima se suočava njihova zemlja, pri čemu dvije trećine građana navode da rješavanje tog problema treba da bude prioritet u radu vlade (između 65 i 67 posto).

Građani Njemačke u najmanjem postotku smatraju korupciju kao jedan od najvećih problema s kojima se suočava njihova zemlja (2 posto). Ovo pitanje takođe predstavlja manje bitan razlog za zabrinutost za građane Švedske i Švajcarske, gdje jedan od deset ili manje građana misli da njihova vlada treba prioritarno da se fokusira na rješavanje ovog problema (6, odnosno 10 posto).

SLIKA 1: KORUPCIJA JE JEDAN OD NAJVEĆIH PROBLEMA U ZEMLJI

Pitanje: Po vašem mišljenju, koja su tri najvažnija problema u vašoj zemlji koja bi vlada trebalo da riješi? Baza: svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora. Grafikon pokazuje postotak ispitanika koji su odgovorili da su bilo „korupcija“ ili „mito“ jedan od tri najveća problema.

KLJUČNE INSTITUCIJE: PERCEPCIJE O KORUPCIJI

U „Globalnom barometru korupcije“ od ispitanika tražimo da nam kažu koliko su po njihovom mišljenju korumpirane različite uticajne grupe u njihovoj zemlji, tj. da li misle da su korumpirani „niko“, „pojedini“, „većina“ ili „svi“.

U ovom pitanju navedeno je devet različitih grupa: politički akteri na visokom nivou (kabinet predsjednika/premijera, poslanici i vladini zvaničnici); ključni radnici u javnom sektoru s kojima građani dolaze u kontakt (poreski službenici, policija, sudije i odbornici/vijećnici u jedinicama lokalne samouprave); i oni koji nisu pripadnici javnog sektora, ali su veoma uticajni u političkom životu (poslovni rukovodioci i vjerske vođe).

Rezultati pokazuju da mnogi građani širom Evrope i Centralne Azije percipiraju problem sa korupcijom u politici. Dvije grupe za koje se smatra da su najkorumpiranije su one koje imaju ogroman uticaj na upravljanje zemljom – poslanici u parlamentu i vladini zvaničnici. Poslanici u parlamentu su ocijenjeni najlošije od svih grupa koje su navedene u pitanju, pri čemu nešto manje od trećine ispitanika (31 posto) smatra da su većina poslanika ili svi poslanici korumpirani. Odmah iza njih se nalaze vladini zvaničnici za koje više od četvrtine ispitanika (30 posto) smatra da su veoma korumpirani.

Slijedi privatni sektor, gdje četvrtina građana (26 posto) zemalja Evrope i Centralne Azije vidi rasprostranjenu korupciju među poslovnim rukovodiocima.

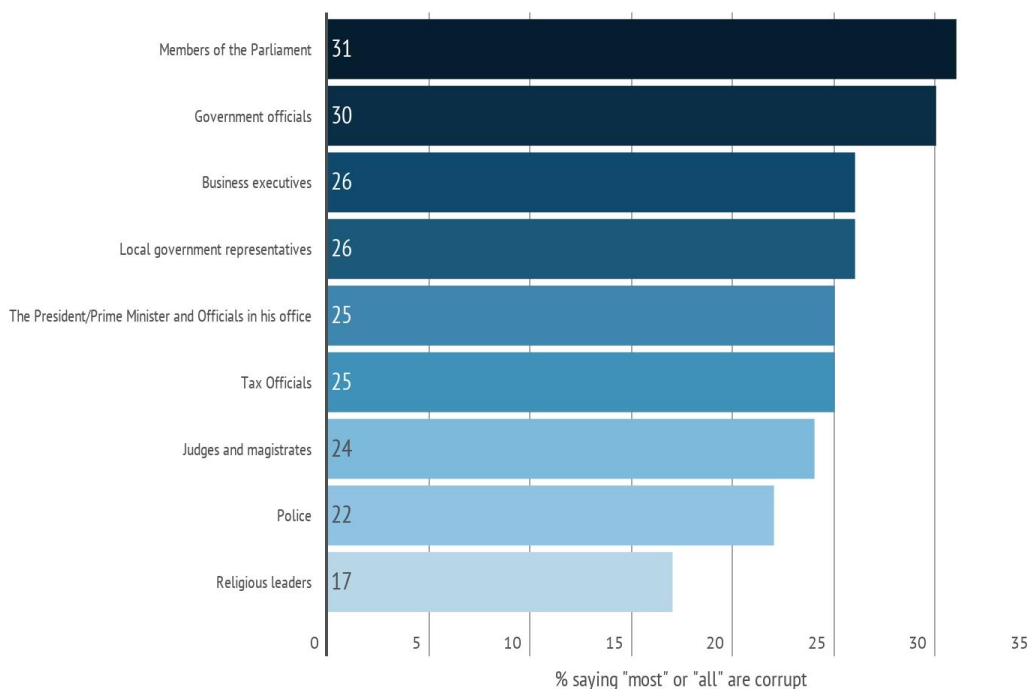
Sličan postotak ispitanika smatra da su kabinet predsjednika, poreski službenici, policija, sudije i odbornici u jedinicama lokalne samouprave veoma korumpirani, u rasponu od 22 posto za policiju do 26 posto za odbornike u jedinicama lokalne samouprave.

Vjerske vođe su ocijenjene kao najmanje korumpirani od devet nabrojanih grupa. Samo 17 posto građana smatra da su većina vjerskih vođa ili svi korumpirani.

Političari i javni zvaničnici su ocijenjeni kao najkorumpiraniji u Evropi i Centralnoj Aziji i u našem posljednjem istraživanju GBK koje je objavljeno 2013. godine,^x što pokazuje da u protekle tri godine ove grupe nisu učinile dovoljno da „očiste“ svoju sliku u javnosti.

SLIKA 2: KOLIKO SU KORUMPIRANE RAZLIČITE INSTITUCIJE I GRUPE?

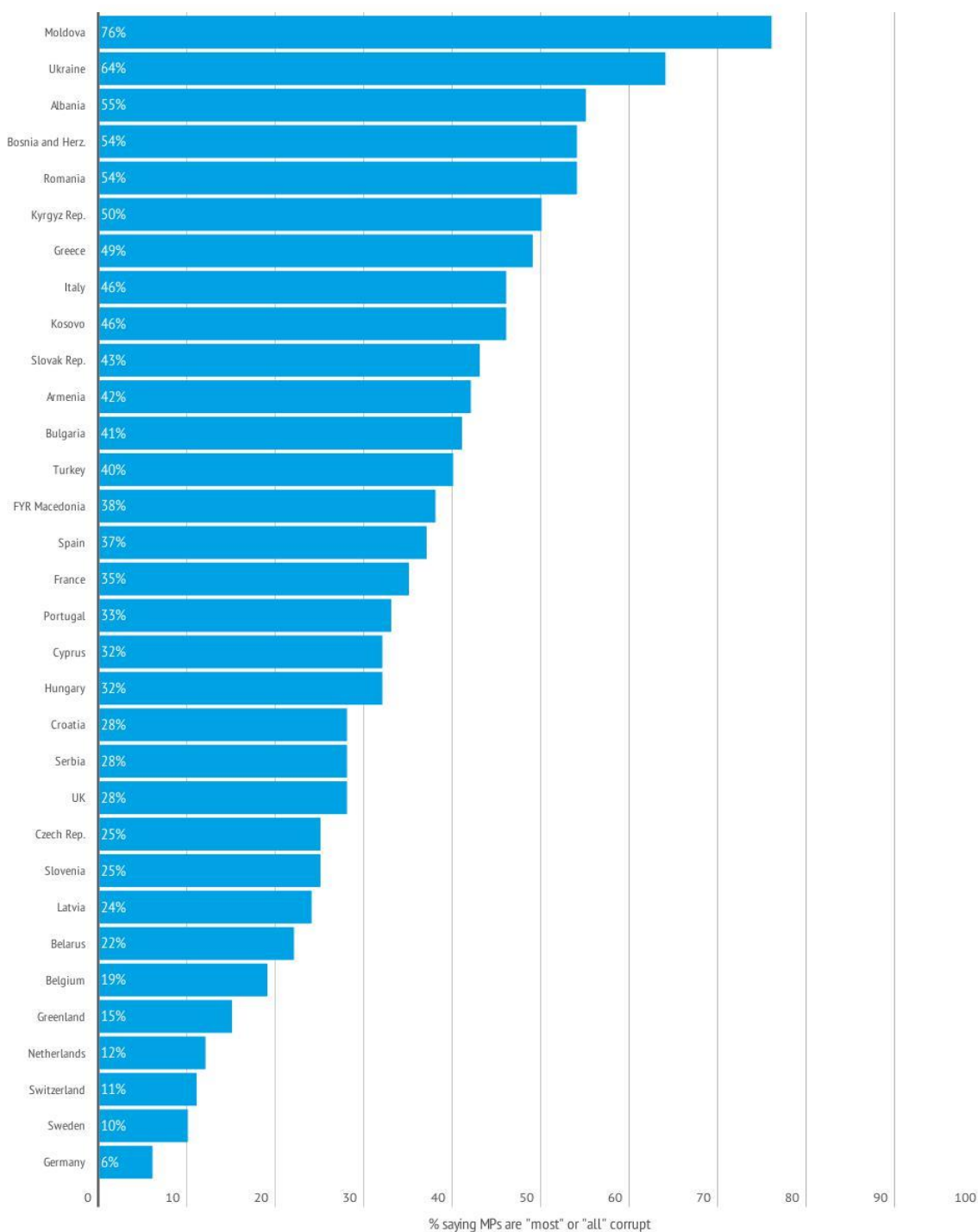
P: Za koga od navedenih smatrate da je uključen u korupciju ili nemate dovoljna saznanja o njima kako biste ocijenili?
 Baza: svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora. Grafikon prikazuje postotak ispitanika koji su odgovorili da su „većina“ ili „svi“ oni korumpirani.^{xi}

Kada posmatramo percepciju poslanika u parlamentu u tri različita regiona, građani u zemljama EU+ rjeđe nego oni u zemljama ZND-a i zemljama koje su u procesu pristupanja ocjenjuju svoje izabrane predstavnike kao izrazito korumpirane. Nešto više od četvrtine građana u zemljama EU+ smatra da su njihovi politički predstavnici uglavnom ili u potpunosti korumpirani, a taj postotak raste do 34 posto u zemljama ZND-a i 40 posto među zemljama koje su u procesu pristupanja.^{xii}

Građani Moldavije, Ukrajine, Albanije, Bosne i Hercegovine i Kirgistana najčešće ocjenjuju svoje poslanike kao izrazito korumpirane. U ovim zemljama preko polovine ili više ispitanika smatra da su njihovi politički predstavnici izrazito korumpirani, a taj broj raste do tri četvrtine u Moldaviji (76%).

U Njemačkoj, Švedskoj, Švajcarskoj, Holandiji, Grenlandu i Belgiji građani svoje poslanike doživljavaju daleko manje korumpiranima. U ovim zemljama manje od jednog u pet ispitanika smatra da su njihovi politički predstavnici izrazito korumpirani.

SLIKA 3. PERCEPCIJA KORUMPIRANOSTI POSLANIKA U PARLAMENTU. Rezultati po zemljama.

P: Za koga od navedenih smatrate da je uključen u korupciju ili nemate dovoljna saznanja o njima kako biste ocijenili?
 – Poslanici u parlamentu Baza: svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora. Grafikon prikazuje postotak ispitanika koji su odgovorili da su „većina“ ili „svi“ oni korumpirani.^{xiii}

KAKO GRAĐANI OCJENJUJU DJELOTVORNOST SVOJIH VLADA U BORBI PROTIV KORUPCIJE

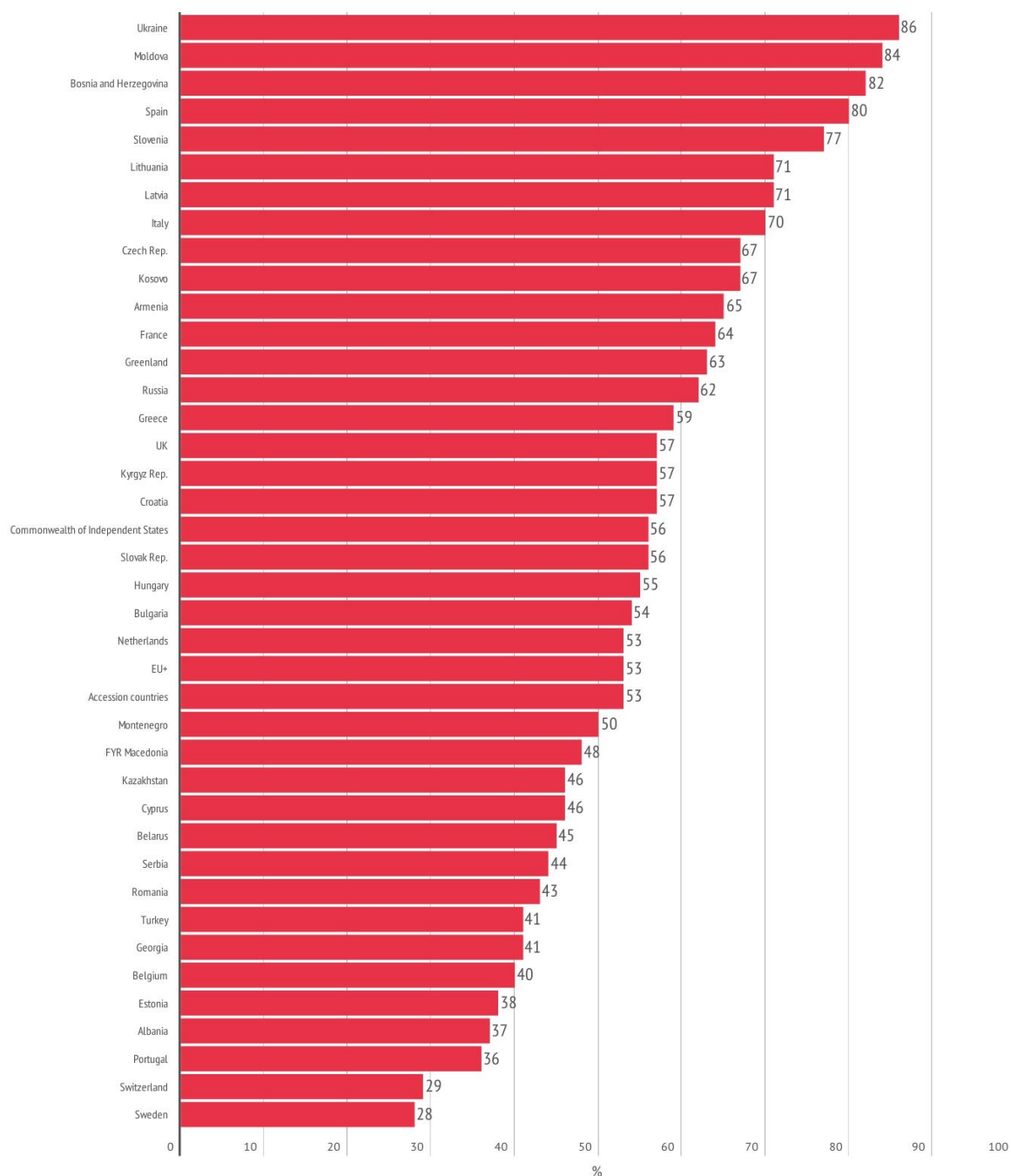
U našem istraživanju takođe tražimo od građana da nam kažu koliko dobro ili loše, po njihovom mišljenju, njihova vlada djeluje u „borbi protiv korupcije u vladi“.

Građani širom Evrope i Centralne Azije su veoma kritični prema djelotvornosti svoje vlade po ovom pitanju – samo 23 posto smatra da je njihova vlada djelotvorna, a nešto više od polovine (53 posto) daje svojoj vladi negativnu ocjenu. U zemljama sva tri regiona, prilično ujednačeni postoci ispitanika ocjenjuju rad svoje vlade u borbi protiv korupcije kao loš (53 posto u zemljama EU+, 53 posto u zemljama koje su u procesu pristupanja i 56 posto u zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza).

U Ukrajini, Moldaviji, Bosni i Hercegovini i Španiji građani su posebno kritični prema naporima svojih vlada da politiku očiste od korupcije. Preko četiri od pet ispitanika daje svojoj vladi negativnu ocjenu (između 80 i 86 posto). Posebno u Ukrajini, Moldaviji i Bosni i Hercegovini, gdje građani smatraju da i među poslanicima u parlamentu postoji naročito visok nivo korupcije, vlade moraju učiniti mnogo više da pokažu snagu i odlučnost u rješavanju rizika od korupcije i da bolje predstavljaju svoj rad široj javnosti.

U Švicarskoj i Švedskoj građani su daleko manje kritični prema postupcima svojih vlada u borbi protiv korupcije (29 posto i 28 posto). Manje od trećine građana u ovim zemljama daje svojoj vladi negativnu ocjenu.

SLIKA 4: KAKO GRAĐANI OCJENJUJU DJELOVANJE SVOJIH VLADA U BORBI PROTIV KORUPCIJE? Postotak onih koji smatraju da njihova vlada radi „loše“ u borbi protiv korupcije. Rezultati po zemljama

P: Kako ocjenjujete djelovanje sadašnje vlade na rješavanju navedenih pitanja ili nemate dovoljno saznanja kako biste odgovorili? „Borba protiv korupcije u vladi“. Baza: svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora. Odgovori iz kategorija „Vrlo loše“ i „Prilično loše“ su ukombinovani u odgovor „Loše“; odgovori „Vrlo dobro“, „Prilično dobro“ i „Ne znam“ nisu prikazani radi lakšeg poređenja.^{xiv}

BOGATI POJEDINCI I NJIHOV NEPRIMJERENI UTICAJ: PERCEPCIJE GRAĐANA

Mnogi građani sa zabrinutošću navode da bogati pojedinci imaju preveliki uticaj na odluke vlade, te se zalažu za stroža pravila kojima bi se takav uticaj spriječio.

Generalno gledano, 57 posto građana iz cijele Evrope i Centralne Azije se slaže da bogati pojedinci često utiču na odluke vlade iz sopstvenih ličnih interesa i da treba da postoje pravila kojima bi se to zaustavilo. Ovaj stav je posebno izražen u zemljama EU+, gdje se s tom tvrdnjom slaže 65 posto ispitanika, u poređenju sa 43 posto u zemljama koje su u procesu pristupanja i 47 posto u zemljama ZND-a.

Polazna analiza pokazuje da postoji veza između toga koliko dobro građani ocjenjuju napore svoje vlade u borbi protiv korupcije i stepena u kom vjeruju da je kreiranje politike pod uticajem bogatih. Građane smo kategorizovali u jednu od četiri grupe – prvu grupu čine oni koji smatraju da bogati imaju preveliki uticaj i daju negativnu ocjenu svojoj vladi; drugu grupu čine oni po čijem mišljenju bogati nemaju veliki uticaj, ali koji i dalje svojoj vladi daju negativnu ocjenu; treću grupu čine oni koji smatraju da bogati imaju preveliki uticaj, ali svojoj vladi daju pozitivnu ocjenu; i, konačno, četvrtu grupu čine oni koji smatraju da bogati nemaju veliki uticaj i koji svojoj vladi daju pozitivnu ocjenu.

Kada posmatramo mišljenja građana koji su dali valjane odgovore na oba pitanja, daleko najveću grupu čine oni koji misle da su odluke vlade pod prevelikim uticajem bogatih i koji svojoj vladi daju negativnu ocjenu. Skoro polovina (46%) građana spada u ovu kategoriju. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da ovi pojedinci smatraju da preveliki uticaj bogatih na odluke vlade koči napore za rješavanje političke korupcije.

Samo 14% građana ima veoma pozitivno mišljenje o oba ova pitanja, tj. smatra da njihova vlada radi dobro i da odluke vlade nisu pod uticajem bogatih. Ovo je najmanja od četiri grupe, što ukazuje na to da mali broj građana ocjenjuje svoju vladu vrlo pozitivno kad je u pitanju rješavanje rizika od korupcije.

Ostale dvije grupe, od kojih na svaku otpada oko 1 od 5 građana, svoje vlade ocjenjuju pozitivno kad je u pitanju borba protiv korupcije uprkos velikom uticaju bogatih, ili je pak ocjenjuju negativno uprkos tome što odluke vlade naizgled nisu pod uticajem bogatih. Daljnja analiza, koja ne spada u djelokrug ovog izvještaja, moraće dodatno da ispita koji su razlozi ovih građana za ovakve ocjene svojih vlada.

SLIKA 5. ODNOS IZMEĐU UTICAJA BOGATIH NA ODLUKE VLADE I OCJENA NAPORA VLASTI U BORBI PROTIV KORUPCIJE

Preveliki uticaj bogatih/ vlada ocijenjena negativno	Mali uticaj bogatih/ vlada ocijenjena negativno
46%	21%
Preveliki uticaj bogatih/ vlada ocijenjena pozitivno	Mali uticaj bogatih/ vlada ocijenjena pozitivno
19%	14%

P: „Bogati pojedinci često koriste svoj uticaj na vladu radi sopstvenih interesa i potrebno je uvesti stroža pravila kojima bi se to spriječilo.“ Kategorije odgovora 7, 8, 9 i 10 su ukombinovane u „Slažem se“. P: Kako ocjenjujete djelovanje sadašnje vlade u „Borbi protiv korupcije u vladi“?

PODMIĆIVANJE

U okviru istraživanja ispitanicima u odabranom broju zemalja¹ su postavljena pitanja i o slučajevima podmićivanja koje su oni ili drugi članovi njihovog domaćinstva doživjeli u proteklih 12 mjeseci prilikom kontakta sa sljedećim javnim službama: saobraćajna policija, javne agencije koje izdaju službene dokumente, građanski sudovi, javne obrazovne institucije (osnovno ili srednje obrazovanje), javne obrazovne institucije (strukovno obrazovanje), javne zdravstvene institucije, javne službe za zapošljavanje i javne socijalne službe.

STOPE PODMIĆIVANJA

Ispitanike se najprije pita da li su oni sami ili neki drugi član njihovog domaćinstva koristili usluge bilo koje od osam navedenih javnih službi u proteklih 12 mjeseci. Ako jesu, postavljeno im je pitanje da li su nezvanično uplatili novac ili dali poklon prilikom kontakta s tom službom.

Dobiveni podaci (koji su zasnovani na podacima ispitanika koji su imali kontakt s najmanje jednom javnom službom^{xv}) pokazuju da postoje velike razlike između tri posmatrana regiona, pri čemu je podmićivanje znatno rasprostranjenije u zemljama ZND-a nego u zemljama koje su u procesu pristupanja Evropskoj uniji ili koje su članice Evropske unije.

Tek nešto manje od jedne trećine domaćinstava (30%) u zemljama ZND-a je platilo mito prilikom kontakta s osnovnim javnim službama u proteklih 12 mjeseci, u poređenju s jednim od pet domaćinstava (20%) u zemljama koje su u procesu pristupanja i manje od jednog u deset^{xvi} domaćinstava u zemljama članicama EU (9 posto). Ovi rezultati su veoma slični onima iz „Globalnog barometra korupcije“ iz 2013. godine, što ukazuje na to da u regionalnom smislu u posljednje tri godine nije ostvaren značajniji napredak u rješavanju rizikā od podmićivanja.

Stope podmićivanja značajno variraju od zemlje do zemlje. Najniže stope podmićivanja zabilježene su u zemljama EU. U Belgiji, Francuskoj, Njemačkoj, Holandiji, Sloveniji, Španiji, Kipru, Estoniji, Portugalu i Velikoj Britaniji, mito je platio najviše jedan od dvadeset ispitanika. Zemlje EU s najvišom stopom podmićivanja su Mađarska, Litvanija i Rumunija (između 22 i 29 posto).

Od zemalja koje su u procesu pristupanja Evropskoj uniji, Kosovo je jasan lider sa stopom podmićivanja od samo 10 posto domaćinstava koja su bila u kontaktu s javnim službama što, iako ostavlja dovoljno prostora za daljnja poboljšanja, pokazuje da su u stanju kontrolisati podmićivanje u javnom sektoru daleko bolje nego što je to slučaj s drugim zemljama u ovom regionu. U Albaniji (34 posto) i Bosni i Hercegovini (27 posto), na primjer, podmićivanje je daleko češća pojava.

Domaćinstva u velikom broju zemalja ZND-a su pod visokim rizikom da moraju platiti mito kako bi ostvarila pristup uslugama osnovnih javnih službi. U Azerbejdžanu, Kirgistanu, Ukrajini i Moldaviji skoro dva od pet domaćinstava koja su pristupala uslugama javnih službi su platila mito, a u Tadžikistanu taj postotak raste do polovine domaćinstava (50 posto). Gruzija, međutim, predstavlja

---

¹ Pitanja iz modula o podmićivanju zbog finansijskih ograničenja nisu postavljena u sljedećim zemljama: Francuskoj, Velikoj Britaniji, Holandiji, Švedskoj, Švicarskoj, Grenlandu i Belgiji. Kada su u pitanju Francuska, Velika Britanija, Holandija, Švedska i Belgija, stope podmićivanja koje se koriste u ovom izvještaju uzete su iz rezultata anketnog istraživanja Eurobarometar 2014.

veoma pozitivan izuzetak od ovog trenda. Ova zemlja ZND-a ima stopu podmićivanja od samo sedam posto, što je u najmanju ruku u rangu sa zemljama članicama EU.

OSNOVNE JAVNE SLUŽBE KOJE ZAHTIJEVAJU MITO

Primjetne su značajne razlike u rasprostranjenosti podmićivanja u svakoj od osnovnih javnih službi u svakom od tri regiona.² Zemlje ZND-a imaju veću stopu podmićivanja od zemalja u procesu pridruživanja i zemalja EU u sedam javnih službi. EU ima najnižu stopu podmićivanja u svakoj službi.

U regionu ZND-a, domaćinstva koja dolaze u kontakt s policijom su u najvećem riziku od plaćanja mita (33%). Policija je imala najveću stopu podmićivanja i u prethodnom GBK istraživanju iz 2013. godine u regionu ZND-a. Podmićivanje je prilično uobičajeno i u javnom strukovnom obrazovanju i u javnim zdravstvenim institucijama, gdje je jedna četvrtina domaćinstava (24 posto u oba slučaja) koja koriste usluge ovih javnih službi navela da je morala platiti mito u proteklih 12 mjeseci.

U zemljama koje se u procesu pristupanja Evropskoj uniji, najveći rizik podmićivanja zabilježen je u policiji i građanskim sudovima. Zabrinjava podatak da je tek nešto manje od jednog od pet ispitanika koji su došli u kontakt s ovim službama morao platiti mito (19, odnosno 18%), što predstavlja ozbiljan razlog za zabrinutost kada je u pitanju kvalitet i pravičnost ovih institucija. Policija je najveću stopu podmićivanja u ovom regionu imala i u GBK istraživanju iz 2013. godine, što ukazuje na to u zemljama ovog regiona nije bilo ozbiljnijih napora u pravcu smanjivanja ovog rizika korupcije.

U zemljama EU koje su obuhvaćene ovim istraživanjem, najveća stopa podmićivanja zabilježena je u javnim zdravstvenim institucijama, gdje je mito platilo 10 posto domaćinstava koji su koristili ove usluge. Ostale službe su imale prilično nisku stopu podmićivanja, gdje je najviše jedno od dvadeset ispitanih domaćinstava navelo da je platilo mito. U GBK istraživanju iz 2013. godine, zdravstvene službe su imale najveći rizik podmićivanja i u zemljama članicama EU, što ukazuje na potrebu obraćanja dodatne pažnje na rješavanje rizika od korupcije u ovoj ključnoj javnoj službi.

SLIKA 6. Stope podmićivanja u javnim službama. Rezultati po regionima.

Da li ste vi ili bilo koji član vašeg domaćinstva nezvanično uplatili novac ili dali poklon prilikom kontakta s navedenim javnim službama u proteklih 12 mjeseci? Baza: ispitanici koji su imali kontakt sa svakom službom u prethodnih 12 mjeseci. U rezultatima za Evropsku uniju nisu uključene sljedeće zemlje: Velika Britanija, Belgija, Holandija, Švedska i Francuska budući da u tim zemljama ovi podaci nisu prikupljeni.

Od svih zemalja obuhvaćenih ovim istraživanjem, Tadžikistan ima najveću stopu podmićivanja kad je u pitanju saobraćajna policija. U ovoj zemlji 64 posto domaćinstava koja su u proteklih 12 mjeseci

² Ukupne stope kontaktiranja za svaku službu: saobraćajna policija 19 posto, agencije koje izdaju zvanične dokumente 22 posto, civilni sudovi 4 posto, osnovno ili srednje obrazovanje 17 posto, strukovno obrazovanje 9 posto, zdravstvene službe 57 posto, službe za zapošljavanje 6 posto, socijalne službe 8 posto.

bila u kontaktu sa saobraćajnom policijom je platilo mito. Podmićivanje u saobraćajnoj policiji je veoma često i u Kazahstanu i Kirgistanu (47, odnosno 48 posto). U poređenju sa svim drugim zemljama, domaćinstva u Ukrajini i Rusiji najčešće plaćaju mito za javno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje – 38, odnosno 29 posto domaćinstava je platilo mito prilikom kontakta s ovom osnovnom javnom službom u proteklih 12 mjeseci.

Kad su u pitanju javne zdravstvene službe, podmićivanje predstavlja naročito izražen rizik za domaćinstva u Moldaviji i Tadžikistanu, gdje je više od dva od pet domaćinstava koja stupaju u kontakt s ovom osnovnom javnom službom nedavno platilo mito (46, odnosno 42 posto).

LJUDI JAVNO ISTUPAJU PROTIV KORUPCIJE

Globalni barometar korupcije takođe istražuje da li se ljudi osjećaju osnaženima da daju doprinos borbi protiv korupcije u svojoj zemlji i koje prepreke obeshrabruju ljude da javno istupaju protiv korupcije.

Postavili smo sljedeća pitanja:

- Na koji način obični ljudi mogu najefikasnije doprinijeti borbi protiv korupcije?
- Zašto ljudi ne prijavljuju korupciju u većem broju?
- Da li je prijavljivanje korupcije društveno prihvatljivo?
- Da li su ljudi osnaženi da doprinesu borbi protiv korupcije?

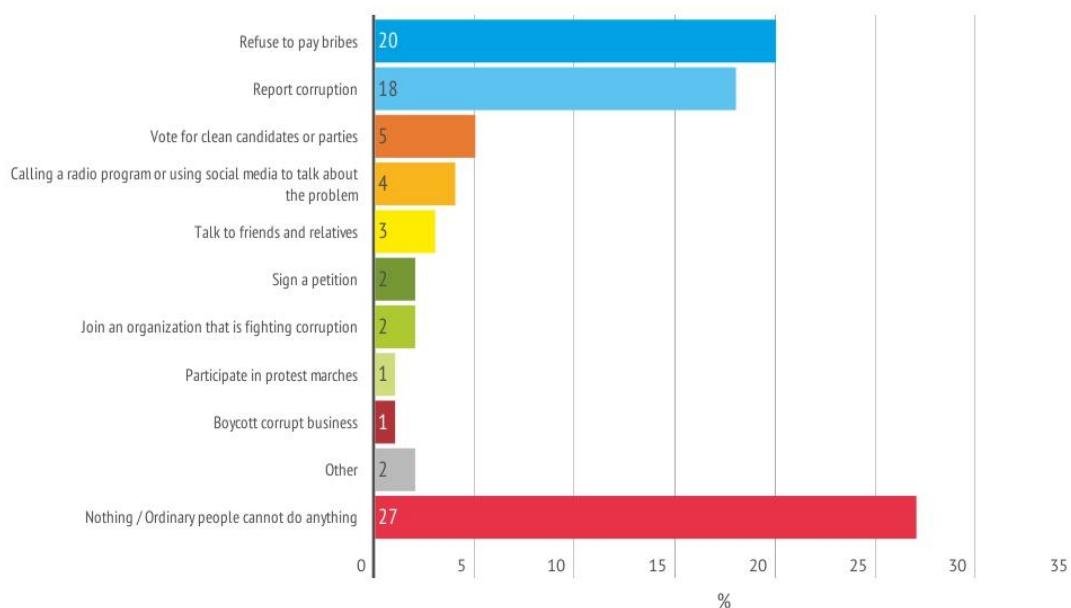
EFIKASNE MJERE KOJE LJUDI MOGU PREDUZETI PROTIV KORUPCIJE

Širom Evrope i Centralne Azije, građani kao najefikasnije mjere koje sami mogu preduzeti u borbi protiv korupcije navode „prijavlivanje slučajeva korupcije“ i „odbijanje da plate mito“. Kada su u pitanju obje ove mjere, oko jedan od pet ispitanika smatra da su one najefikasnije (18, odnosno 20 posto). Sve ostale mjere je pomenulo najviše 5 posto ispitanika.

Prijavlivanje korupcije kao efikasnu mjeru koju ljudi mogu preduzeti najčešće navode ispitanici u zemljama EU+ (24 posto), dok su ispitanici u zemljama ZND-a kao efikasniju mjeru skloniji navesti odbijanje plaćanja mita (25 posto).

Uprkos ovim pozitivnim koracima koje obični ljudi mogu da preduzmu u borbi protiv korupcije, postoji značajna manjina onih koji su potpuno pesimistični u pogledu efikasnosti djelovanja građana protiv korupcije. Tek nešto više od jedne četvrtine (27 posto) svih ispitanika smatra da ne postoje efikasne mjere koje ljudi mogu preduzeti u borbi protiv korupcije. Građani koji žive u zemljama ZND-a su skloniji vjerovanju da će njihovi postupci biti potpuno neefikasni (36 posto) nego oni koji žive u zemljama EU+ i zemljama u procesu pristupanja (24, odnosno 25 posto).

SLIKA 7: NAJEFIKASNIJE MJERE KOJE GRAĐANI MOGU PREDUZETI PROTIV KORUPCIJE

P: Na koji način običan čovjek može najefikasnije doprinijeti borbi protiv korupcije u ovoj zemlji? Baza: Svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora.

PREPREKE KOJE OBESHABRUJU ŽRTVE DA U VEĆEM BROJU PRIJAVLJUJU KORUPCIJU

Transparency International vjeruje da građani najefikasnije mogu doprinijeti zaustavljanju korupcije tako što će javno istupiti i prijaviti korupciju kad joj sami svjedoče ili kada je osjete na svojoj koži. Objelodanjanje korupcije od strane zviždača i građana generalno predstavlja jedan od najefikasnijih načina da se otkrije i kazni korupcija i druge zloupotrebe.

Uprkos značajnoj manjini građana koji su u našem istraživanju naveli prijavljivanje korupcije kao najefikasniji način na koji se obični ljudi mogu boriti protiv korupcije, rezultati našeg istraživanja nažalost pokazuju da zapravo mali broj ljudi zaista i prijavljuje slučajeve korupcije koji su im se desili. Najviše jedan od pet ispitanika koji kažu da su dali mito u proteklih 12 mjeseci su zaista i prijavili taj slučaj nadležnim organima (19 posto), što ukazuje na to da su prepreke i dalje visoke. Stope prijavljivanja su naročito niske u Grčkoj, Letoniji, Litvaniji, Jermeniji, Azerbejdžanu i Bjelorusiji, gdje manje od jednog od deset ispitanika iz našeg istraživanja koji su platili mito navodi da je taj slučaj prijavio nadležnim organima. Cilj nam je bio da utvrdimo koje prepreke u Evropi i Centralnoj Aziji obeshrabruju ljude da u većem broju prijavljuju korupciju, kako bismo doprinijeli izradi strategija za rješavanje ovog problema.

Strah

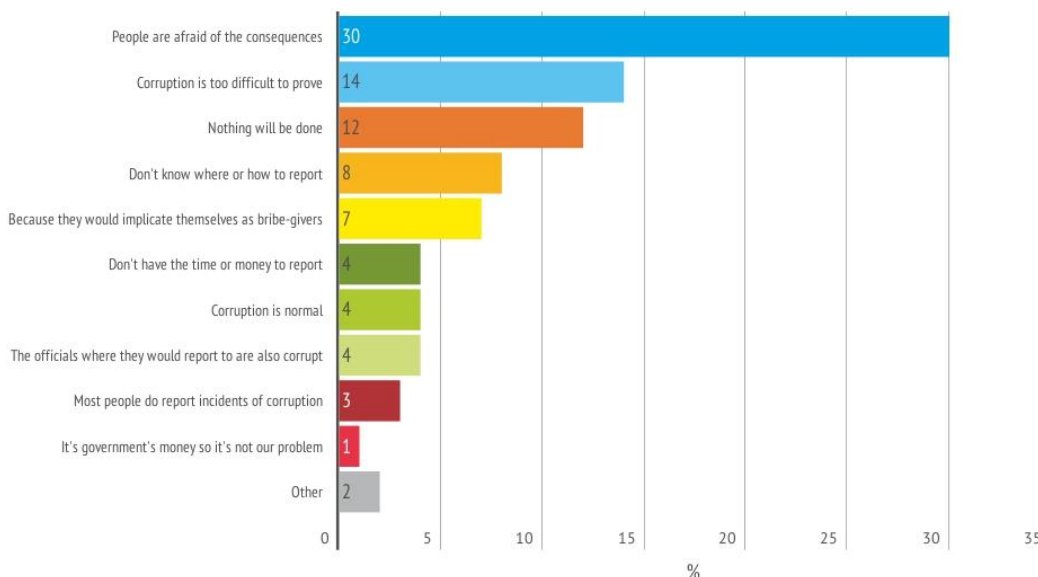
Zabrinjava podatak da kao najčešći razlog neprijavlivanja korupcije ljudi navode strah od mogućih posljedica (30 posto). To pokazuje da strah od odmazde ili negativnih reakcija (kao što je gubitak radnog mjesta) predstavlja glavni razlog zašto ljudi u većem broju ne prijavljuju korupciju. To su kao

glavni razlog naveli ispitanici u sva tri regiona, uključujući i EU. Naime, u Francuskoj, Švicarskoj, Portugalu i Holandiji polovina ili više ispitanika smatra da je to glavni razlog zašto veći broj ljudi ne prijavljuje korupciju (između 50 i 56 posto).

Drugi najčešće navođeni razlog jeste taj da je korupcija teško dokaziva (14 posto). Jedan od osam ispitanika misli da je glavni razlog zbog kojeg građani ne prijavljuju korupciju taj što nadležni svakako ne bi postupili po prijavi ili da to ne bi ništa promijenilo, što ukazuje na nedostatak povjerenja u efikasnost kanala za prijavljivanje korupcije u njihovoj zemlji ili na činjenicu da javni funkcioneri koji počinu krivično djelo korupcije prolaze nekažnjeno (12 posto). Ispitanici u sva tri regiona u sličnom postotku navode ovo kao glavnu prepreku.

Sve ostale razloge je navelo manje od jednog od deset ispitanika. Samo 3% ispitanika smatra da se većina slučajeva korupcije prijavljuje.

SLIKA 8: GLAVNI RAZLOG ZAŠTO LJUDI NE PRIJAVLJUJU KORUPCIJU

P: Neki ljudi tvrde da se mnogi slučajevi korupcije nikad ne prijave. Na osnovu vašeg iskustva, šta predstavlja glavni razlog zbog kog mnogi ljudi ne prijavljuju slučajeve korupcije? Baza: Svi ispitanici bez nedostajućih odgovora.

Društveno prihvatanje

Pored navedenog, rezultati našeg istraživanja pokazuju da činjenica da ljudi koji prijavljuju korupciju ne nailaze na odobravanje društva predstavlja još jedan razlog zbog kog ljudi ne prijavljuju korupciju u većem broju. U okviru istraživanja ispitanicima je postavljeno pitanje da li se slažu da je u njihovom društvu generalno prihvatljivo da ljudi prijave uočeni slučaj korupcije.

Ukupno gledano, među ispitanicima je primjetan nizak stepen slaganja s tvrdnjom da je prijavljivanje korupcije društveno prihvatljivo. Samo dva od pet ispitanika u svakom od tri posmatrana regiona slaže se s ovom tvrdnjom. U zemljama EU+ zabilježen je najviši stepen društvene prihvatljivosti, gdje se 45 posto ispitanika slaže s ovom tvrdnjom, dok taj postotak pada i do ispod jedne trećine (31

posto) u zemljama koje su u procesu pristupanja i tek nešto više od jedne četvrtine (27 posto) u zemljama ZND-a.

Građani u Francuskoj i Portugalu su najskloniji vjerovati da je društveno prihvatljivo prijaviti uočene slučajeve korupcije (oko tri četvrtine ispitanih u tim zemljama), dok se ispitanici u Crnoj Gori, Bjelorusiji, Ukrajini, Mađarskoj, Hrvatskoj, Bugarskoj, Litvaniji, Jermeniji, Rusiji i Bosni i Hercegovini daleko manje slažu da je prijavljivanje korupcije društveno prihvatljivo u njihovom društvu (između 10 i 17 posto).

SLIKA 9: DA LI JE U VAŠOJ ZEMLJI PRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE DRUŠTVENO PRIHVATLJIVO? Rezultati po regionima

EU+

● Agree: 45

Accession countries

● Agree: 32

Former Soviet Union

● Agree: 24

P. Da li se slažete ili ne slažete sa sljedećom tvrdnjom: „U našem društvu je generalno prihvatljivo da ljudi prijavljuju uočene slučajeve korupcije“. Baza: Svi ispitanici, bez nedostajućih odgovora. Odgovori „Veoma se slažem“ i „Slažem se“ su spojeni. Odgovori „Niti se slažem, niti se ne slažem“, „Ne slažem se“, „Veoma se ne slažem“ i „Ne znam“ nisu prikazani radi lakšeg poređenja.

Nedostatak osnaženosti

U okviru istraživanja od ispitanika se tražilo da ocijene uolikoj mjeri obični ljudi mogu doprinijeti borbi protiv korupcije u svojoj zemlji. Rezultati ukazuju na zabrinjavajući nedostatak osnaženosti u

zemljama širom Evrope i Centralne Azije. U sva tri regiona manje od polovine građana smatra da mogu doprinijeti borbi protiv korupcije.

Građani u zemljama EU+ u najvećem postotku smatraju da su u stanju da djeluju protiv korupcije, ali čak i u ovim zemljama u prosjeku se s ovom tvrdnjom slaže manje od polovine građana (47%). U zemljama koje su u procesu pristupanja, ovaj postotak pada na tek nešto više od dva od pet ljudi (43%) te na manje od jedne trećine ljudi u zemljama ZND-a (31%).

Ovi rezultati veoma dobro koreliraju s nalazima o društvenoj prihvatljivosti prijavljivanja korupcije. Zemlje u kojima su ljudi manje osnaženi imaju niži nivo društvenog prihvatanja prema prijavljivanju korupcije. Zemlje s višim stopama podmićivanja imaju stanovništvo koje se osjeća manje osnaženim, što ukazuje na to da naporu u pravcu smanjenja podmićivanja u javnom sektoru i unapređenja efikasnosti i sigurnosti kanala za prijavljivanje korupcije mogu doprinijeti povećanju osjećanja osnaženosti i spremnosti šire javnosti da se uključi u antikorupcijske aktivnosti.

Takođe nalazimo vezu između toga koliko je neka zemlja slobodna prema Indeksu organizacije Freedom House i koliko se osnaženo osjećaju njeni građani u borbi protiv korupcije. Freedom House kategorizuje države i teritorije u „Slobodne“, „Djelimično slobodne“ i „Neslobodne“ u zavisnosti od toga kako je u njima ocijenjeno stanje političkih prava i građanskih sloboda.^{xvii} U „slobodnim“ državama u prosjeku 45 posto građana kaže da se osjećaju osnaženima za borbu protiv korupcije. U „djelimično slobodnim“ državama taj postotak pada na 40 posto, dok se u „neslobodnim“ državama tako osjeća samo 27 posto građana.

Iako je za istraživanje složenog odnosa između demokratije, odgovornosti, ljudskih prava i osnaženosti građana potrebna iscrpnija analiza, početni rezultati našeg istraživanja ukazuju na to da se građani neće u većoj mjeri angažovati u aktivnostima borbe protiv korupcije dok god ne dođe do daljnjih poboljšanja političkih prava i građanskih sloboda. Na žalost, naša analiza isto tako pokazuje da građani u „neslobodnim“ i „djelimično slobodnim“ zemljama imaju veće iskustvo s podmićivanjem (21 posto i 28 posto), pa je stoga potrebno hitno poboljšati stanje u ovoj oblasti kako bi se građani zaštitili od pošasti korupcije u javnom sektoru.

ZAKLJUČAK

Ovo izdanje Globalnog barometra korupcije fokusira se na rezultate iz Evrope i Centralne Azije koji su dobijeni putem anketnog istraživanja skoro 60.000 stanovnika u 42 zemlje. Naša Tablica rezultata na sljedećoj strani sumira učinak ovih zemalja u borbi protiv korupcije po ocjeni njihovih građana. Tablica se zasniva na odgovorima na anketna pitanja u vezi s ključnim pokazateljima: (1) percipirana važnost problema korupcije, (2) percipirani učinak vlade u rješavanju korupcije, (3) percipirani nivo korupcije među poslanicima u parlamentu, (4) rasprostranjenost podmićivanja i (5) percipirana društvena prihvaćenost prijavljivanja korupcije.

Tablica s rezultatima jasno pokazuje stepen problema, pri čemu je samo jedna zemlja – Njemačka – pozitivno ocijenjena u svim ključnim pokazateljima. Širom Evrope i Centralne Azije dominiraju osrednje ili negativne ocjene: više od polovine ocjena je negativno, nešto više od četvrtine je osrednje, a manje od jedne od pet su pozitivne. Najlošije ocijenjena oblast korupcije u Tablici rezultata jeste učinak vlade u borbi protiv korupcije, gdje je samo jedna zemlja – Švicarska – dobila pozitivnu, a samo sedam zemalja srednju ocjenu.

Generalno, u skladu sa stavovima njezinih građana, **Njemačka** ima najbolje rezultate s pozitivnim ocjenama u svim ključnim pitanjima korupcije. Slijede **Švedska, Švicarska, Holandija i Gruzija**, koje imaju veliki broj pozitivnih ocjena u istraživanju. U ovim zemljama mali broj ljudi misli da je korupcija jedan od najvećih problema s kojima se suočava njihova zemlja, a poslanici u parlamentu se smatraju prilično nekorumpiranim. Međutim, čak i u ove četiri zemlje vlade nisu dobile pozitivnu ocjenu za napore koje ulažu u rješavanje korupcije, što ukazuje na to da je moguće uložiti dodatne napore u smislu definisanja i realizacije jasnih mjera za smanjenje korupcije.

Na drugom kraju skale, najlošije rezultate u Evropi i Centralnoj Aziji, prema odgovorima koje su dali građani ovih zemalja, ostvarile su **Jermenija, Bosna i Hercegovina, Litvanija, Kazahstan, Moldavija, Rusija, Srbija i Ukrajina**. Ove zemlje su dobile negativne ocjene u svim ključnim pitanjima korupcije u istraživanju, što ukazuje na stvarne i ozbiljne korupcijske izazove u ovim zemljama koje hitno treba riješiti. Ove zemlje karakteriše veliki broj građana koji poslanike u parlamentu doživljavaju kao korumpirane, visoke stope podmićivanja i nepovoljno društveno okruženje za lični angažman u borbi protiv korupcije.

Rezultati iz drugih zemalja predstavljaju mješavinu pozitivnih, osrednjih i negativnih ocjena – što djelimično odražava različitu prirodu korupcijskih izazova koji postoje u ovoj raznovrsne oblasti. U nekim od ovih zemalja, poput **Azerbejdžana**, stopa podmićivanja je veoma visoka, ali samo oko jedne trećine ljudi smatra da je korupcija jedan od najvećih problema na koji bi se vlada trebala fokusirati. Druge pak zemlje poput **Španije** imaju veoma niske stope podmićivanja, ali dvije trećine građana misli da je korupcija jedan od najvećih problema s kojima se suočava ova zemlja.

Nažalost, postoji niz prepreka za veći lični angažman građana u borbi protiv korupcije. Mnogi ljudi se boje negativnih posljedica ukoliko prijave korupciju, što zaista i jeste slučaj budući da značajan postotak ljudi koji su prijavili slučajeve podmićivanja tvrde da su u nedavnoj prošlosti zbog toga trpjeli posljedice. Visoke stope podmićivanja, društvena stigma protiv prijavljivanja, kao i nedostatak političkih i građanskih prava doprinose bezvoljnosti i nesklonosti građana da se lično uključe u aktivnosti borbe protiv korupcije. Nova pravila o lobiranju, zaštita lica koja prijavljuju korupciju i mjere na suzbijanju podmićivanja u javnom sektoru jesu izuzetno važni, ali istinske promjene će nastupiti tek kada svi nivoi vlasti, privatni sektor i civilno društvo pokažu jasnu posvećenost rješavanju problema korupcije.

REFERENCE

ⁱ Conrad Ziller & Thomas Schübel (2016) "The Pure People" versus "the Corrupt Elite"? Political Corruption, Political Trust and the Success of Radical Right Parties in Europe. Journal of Elections, Public Opinion and Parties. Vol. 25, No. 3, 368–386,

ⁱⁱ Jones, S. (2016) "Spanish politicians in court over corruption case billed as trial of the year" The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/04/spanish-politicians-court-corruption-case-trial-year>

ⁱⁱⁱ Rankin, J. (2016) EU petition on Barroso's Goldman Sachs job signed by more than 150,000. <https://www.theguardian.com/business/2016/oct/11/eu-petition-on-barroso-goldman-sachs-job-signed-by-150000>

^{iv} Za potrebe regionalnog izdanja ovog istraživanja razgovarali smo sa 58,238 ljudi koji žive u 42 zemljama i teritorijama širom Evrope i Centralne Azije. Istraživanje je sprovedeno putem direktnih intervjua „licem u lice“ ili telefonski, na nacionalno reprezentativnom uzorku u svakoj zemlji. Terenski dio posla obavljen je u periodu od decembra 2015. do jula 2016. godine.

^v Za potrebe ovog izvještaja izraz „zemlje EU“ odnosi se samo na članice Evropske unije. U nekim dijelovima izvještaja Grenland i Švicarska su analizirani zajedno sa zemljama članicama EU. Kada je to slučaj, koristimo skraćenicu EU+.

^{vi} Pitanja o podmićivanju nisu postavljena u Belgiji, Francuskoj, Holandiji, Švedskoj i Velikoj Britaniji. Umjesto toga, uzeti su rezultati dobiveni iz ankete Eurobarometra

^{vii} Lobiranje u Evropi

https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2015_lobbyingineurope_en?e=2496456/12316229

^{viii} Izvještaj o prijavljivanju korupcije

http://www.transparency.org/whatwedo/publication/whistleblowing_in_europe_legal_protections_for_whistleblowers_in_the_eu

^{ix} Ibid.

^x Tri grupe sa najvišim percipiranim nivoom korupcije u Evropi i Centralnoj Aziji u Globalnom barometru korupcije iz 2013. godine bile su „političke partije“, „Parlament“ i „javni funkcioneri“.

^{xi} Rezultati iz Tadžikistana nisu uključeni u ovaj prosjek zbog toga što je procjena podataka još u toku.

^{xii} Zbog velikog broja odgovora „Ne znam“ (više od 40%) nisu prikazani rezultati za Gruziju, Estoniju, Azerbejdžan, Crnu Goru, Kazahstan, Litvaniju i Rusiju.

^{xiii} Rezultati iz Tadžikistana nisu uključeni u ovaj grafikon zbog toga što je procjena podataka još u toku.

^{xiv} Zbog velikog broja odgovora „Ne znam“ (više od 40%) nisu prikazani rezultati za Azerbejdžan, Njemačku i Poljsku. Rezultati iz Tadžikistana nisu uključeni u ovaj grafikon ili u bilo koju analizu ovog pitanja zbog toga što je procjena podataka još u toku.

^{xv} Ukupna stopa ostvarenog kontakta za tri regiona iznosi 77% u EU, 65% u zemljama koje su u procesu pristupanja i 63% u ZND-u.

^{xvi} Prosjek za EU obuhvata stope podmićivanja za Veliku Britaniju (0 posto), Francusku (2 posto), Holandiju (2 posto), Švedsku (1 posto) i Belgiju (3 posto) prema anketi Eurobarometra iz 2014. godine.

^{xvii} <https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2016/methodology>